

Nr 12

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 28 januari 1955 dagtecknad proposition, nr 58, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Härigenom förordnas, att 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

25 §.

Till arbete — — — — — icke användas.

När särskilda skäl äro därtill, må arbetarskyddsstyrelsen beträffande yngling, som fyllt sexton år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, medgiva undantag från vad i första stycket är stadgat.

När särskilda skäl äro därtill, må arbetarskyddsstyrelsen beträffande yngling, som fyllt sexton år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, medgiva undantag från vad i första stycket är stadgat. *Undantag som här avses må även, under de särskilda villkor, som föreskrivas av styrelsen, medgivas beträffande yngling, som fyllt femton år eller under kalenderåret uppnår femton års ålder och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, där så finnes påkallat av hänsyn till hans yrkesutbildning.*

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I samband med propositionen har utskottet förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion, nr 393, av herrar *Norling* och *Öhman*, vari hemställts att riksdagen måtte avslå propositionen.

Beträffande de skäl som utöver vad nedan angives anförts till stöd för det i propositionen framlagda förslaget får utskottet hänvisa till propositionen. I fråga om de av motionärerna anförda skälen hänvisas till motionen.

Propositionens innehåll

Enligt gällande arbetarskyddslag får minderårig, d. v. s. den som ej fyllt 18 år, ej användas till arbete under jord i gruva, i stenbrott eller å annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats. Arbetarskyddsstyrelsen äger dock, när särskilda skäl är därtill, medgiva dispens från detta förbud beträffande yngling, som fyllt 16 år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling.

I propositionen föreslås sådan ändring i lagen, att när dispens finnes påkallad av hänsyn till vederbörandes yrkesutbildning, dispensregeln skall avse yngling, som fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år.

Gällande bestämmelser

Arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1; ändr. nr 70/1950) innehåller ett flertal regler, som tager sikte på att hindra uppkomsten av ohälsa till följd av minderårigas användande i arbete. Dessa bestämmelser, vilka återfinnes i lagens 4 kap., avser dels den minimiålder en minderårig skall ha uppnått för att få användas i arbete, dels de minderårigas arbetstid och ledighet för nattvila, dels ock läkarkontroll av minderåriga arbetstagare.

I fråga om minimiålder gäller (23 §) som allmän huvudregel att minderårig, varmed enligt lagen förstås den som ej fyllt 18 år, över huvud ej får användas till arbete, med mindre han fyllt eller under kalenderåret fyller 14 år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — fullgjort sin skolplikt. Från denna huvudregel kan medges undantag i fråga om visst lätt arbete. För arbete, som kan antagas vara mera påfrestande för minderåriga — hit räknas industriellt och därmed likställt arbete — är åldersgränsen ett år högre (24 §) med undantag dock för arbete, som består i

uträttande av bud eller ärende eller lättare distributionsarbete. Från ifrågasvarande högre minimiålder kan medgivas dispens beträffande feriearbete som är att anse såsom synnerligen lätt samt i fråga om minderårig, som uppnått den allmänna minimiåldern för att få användas i arbete, om dispens är påkallad av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning eller det eljest kan anses vara till gagn för honom.

En ytterligare höjd minimiålder gäller för arbete under jord i gruva eller stenbrott eller å annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats. I sistnämnda hänseende gäller (25 §) ett allmänt förbud att använda minderårig, d. v. s. den som ej fyllt 18 år, till arbete. Detta förbud är dock icke absolut. Arbetarskyddsstyrelsen äger nämligen, när särskilda skäl är därtill, medgiva undantag beträffande yngling, som fyllt 16 år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling.

Reglerna i 23—25 §§ är icke tillämpliga på elever vid anstalter för yrkesutbildning.

Angående förbud att använda minderåriga till vissa slag av arbete finnes vidare regler i 26 §. Detta lagrums första stycke innehåller en allmän regel av innebörd att arbetsgivare skall särskilt tillse, att minderårigs användande till arbete icke medför fara för olycksfall eller för överansträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling. Bestämmelsen innehåller vidare, att den minderåriga icke får användas till arbete, som innebär våda i moraliskt hänseende.

Andra stycket av 26 § bemyndigar Kungl. Maj:t att utfärda speciella skyddsföreskrifter för minderårigs användande till vissa slag av arbete. Med stöd av detta bemyndigande äger Kungl. Maj:t antingen föreskriva särskilda villkor för minderårigs användande till visst arbete eller förordna att minderårig över huvud taget ej får användas däri.

För att möjliggöra en effektivare kontroll av de förhållanden, under vilka minderåriga användes till arbete, och av deras hälsotillstånd föreskrives i 27 § att minderårig inte får användas till arbete utan att till arbetsgivaren avlämnats bland annat läkarintyg angående den minderåriga. Vidare skall enligt 28 § minderårig genom arbetsgivarens försorg årligen undergå läkarbesiktning till utrönande huruvida sysselsättning, vartill den minderåriga användes, är till men för dennes hälsa eller kroppsutveckling. Slutligen lämnas i 31—33 §§ särskilda föreskrifter om de minderårigas arbetstid och nattvila.

Framställning i ärendet

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 juli 1954 har Grängesbergskoncernens gruvförbund, Mellansvenska gruvförbundet och Svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp ävensom Svenska gruvindustriarbetareförbundet gemensamt hemställt om sådan ändring av 25 § arbetarskyddslagen, att

arbetarskyddsstyrelsen medgives rätt att bevilja dispens för yngling att få arbeta under jord från det kalenderår, varunder han fyller 15 år. Framställningen har motiverats med att den nuvarande lagstiftningen i hög grad försvårar en rationellt ordnad lärlingsutbildning avseende gruvarbete, därvid åberopats att flertalet ynglingar lämnar folkskolan vid 14 års ålder och att dessa knappast kan antagas vara intresserade av en gruvlärlings-skola som står öppen för dem först efter några år. Vidare har, med hänvisning till organisationen i gruvsamhällena av enhetsskolans klass 9 y, framhållits att en förutsättning för ett samarbete mellan gruvindustrien och skolan är, att utbildningen redan från början, då vederbörande är i 15-årsåldern, åtminstone delvis kan förläggas under jord.

I en promemoria, till vilken skrivelsen hänvisar, sammanfattas de ytterligare synpunkter, som enligt denna borde framhållas beträffande lärlingsutbildningen, sålunda:

1. Lärlingens arbete står under tillsyn av en lärlingsnämnd, som är sammansatt av representanter för såväl arbetarna som arbetsgivaren.
2. Arbetet står hela tiden under kontroll av särskilt avdelad instruktör.
3. Arbetet kan, om så anses önskvärt, under första tiden förläggas till särskild del av gruvan, där inget annat driftarbete förekommer.
4. Arbetet bedrivs som rent timlönsarbete, icke ackord.
5. Arbetstiden för det praktiska arbetet är inskränkt till 32 timmar per vecka eller mindre och förlagd till s. k. dagtid (utan skiftgång).
6. Om så anses erforderligt kan regelbunden läkarkontroll av lärlingarna ordnas.

Remissyttranden

Över ifrågavarande framställning har efter remiss yttranden avgivits av arbetarskyddsstyrelsen — som i ärendet hört bergmästarna — medicinalstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige.

I samtliga remissyttranden ävensom av bergmästarna har den föreslagna uppmjukningen av dispensbestämmelsen i 25 § tillstyrkts eller lämnats utan erinran, av Landsorganisationen under framhållande av bl. a. att dispensrätten i de berörda fallen borde uttryckligen i lagen begränsas till fall, där dispens vore påkallad av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning, meddelad under tillsyn av särskilt avdelad instruktör. Dispens borde vidare alltid begränsas att avse viss bestämd arbetsplats, och alla ansökningar om dispens borde underställas bl. a. vederbörande arbetarorganisation för yttrande.

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, erinrar om att den i nuvarande arbetarskyddslag fastställda minimiåldern avseende gruvarbete innebär en höjning i förhållande till vad tidigare gällt. I vår första egentliga arbetarskyddslag — lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd — stadgades sålunda ursprungligen att den, som ej fyllt 15 år, icke fick användas till arbete under jord i gruva. Denna regel, som var indispensabel, gällde fram till år 1931, då åldersgränsen höjdes till 16 år. Den dispensrätt i detta hänseende, som infördes samtidigt med att i gällande lag minimiåldern för arbetstagares användande till arbete under jord i gruva höjdes till 18 år, tillkom för att underlätta rekryteringen av gruvarbetare. Statsrådet Sträng anför vidare:

Mot bakgrunden av den utveckling, som lagstiftningen på detta område visat, och den särskilda vikt, som måste tillmätas förebyggandet av ohälsa till följd av minderårigas användande i arbete, är det naturligt om en viss tveksamhet inställer sig när man skall taga ståndpunkt till ifrågavarande framställning. Emellertid har såväl arbetarskyddsstyrelsen som medicinalstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning tillstyrkt förslaget om vidgad dispensrätt. Ej heller landsorganisationen har velat motsätta sig att det genomföres. Med hänsyn härtill och beskaffenheten av de skäl, som åberopats för ett bifall till framställningen — betydelsen för såväl gruvindustrien som de minderåriga själva av en väl organiserad yrkesutbildning samt de av tekniska framsteg föranledda förbättrade arbetsförhållandena och minskade riskerna för uppkomsten av ohälsa och olycksfall inom gruvindustrien — anser jag mig kunna gå med på en utvidgning av dispensrätten på detta område.

Därvid synes mig det böra direkt i lagen fastslås att såsom villkor för att yngling, som fyllt 15 år eller under kalenderåret uppnår nämnda ålder, må användas till underjordsarbete i gruva skall gälla — förutom att han vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling — att dispensen finnes påkallad av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning. I övrigt torde det få ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att vid meddelande av dispens föreskriva de särskilda villkor, som erfordras för att minderårigs användande till arbete av ifrågavarande slag icke skall medföra fara för olycksfall eller för överansträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling. Sådana villkor synes böra vara att arbetet ledes och övervakas av sakkunnig personal och att den minderåriga blir föremål för periodisk läkarbesiktning. I övrigt synes dispensprövningen böra ske med beaktande av de synpunkter på ifrågavarande spørsmål, som framkommit i den vid framställningen fogade, i ärendet redovisade promemorian. Vid dispensprövningen bör samråd ske med vederbörande organisationer.

Utskottet

Det i propositionen framlagda förslaget innebär, att dispens från gällande förbud mot användning av minderårig till arbete under jord i gruva,

i stenbrott eller å annan därmed jämförlig arbetsplats skall kunna meddelas — i stället för som hittills yngling som fyllt 16 år — den som fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år, där så finnes påkallat med hänsyn till vederbörandes yrkesutbildning. I motionen yrkas avslag å propositionen.

Beträffande den i motionen gjorda invändningen, att ersättning för förlorad arbetsinkomst vid olycksfall i arbetet icke skulle utgå till denna ålderskategori, vill utskottet erinra om att sjukpenning visserligen — till följd av bestämmelserna om samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen — icke kan utgå under den s. k. samordningstiden till den som ej fyllt 16 år, men att efter utgången av denna tid sjukpenning eller livränta utges även till den som ej uppnått sådan ålder. Utskottet vill vidare framhålla, att den minderårige icke i nu förevarande avseende kommer i en sämre situation om han väljer arbete under jord än om han har annat arbete. Till frågan om sjukpenning under samordningstiden till den som ej fyllt 16 år och skadas vid olycksfall i arbetet torde riksdagen få anledning taga ställning i annat sammanhang detta år.

En väl organiserad yrkesutbildning är såsom departementschefen framhållit av stor betydelse för såväl gruvindustrien som de minderåriga själva. Utskottet har särskilt beaktat att den föreslagna utvidgningen av dispensmöjligheterna skulle främja anpassningen av yrkesutbildningen i gruvsamhällena till undervisningen i enhetsskolans klass 9 y. Riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetet under jord torde kunna väsentligt minskas bl. a. genom att arbetet förlägges till särskilt utvalda arbetsplatser. Med hänsyn härtill och till innehållet i remissyttrandena finner utskottet i likhet med departementschefen att den föreslagna utvidgningen av dispensrätten kan godtagas. Utskottet vill emellertid särskilt understryka vikten av att dispensprövningen i varje enskilt fall sker i samråd med vederbörande fackorganisation samt att som villkor för dispens uppställas, att yrkesutbildningen ledes och övervakas av sakkunnig personal.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen med avslag å motionen I: 393 måtte bifalla propositionen nr 58.

Stockholm den 24 februari 1955

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Magnusson, Anders E. Johansson, Grönkvist, fru Hamrin-Thorell* och herr Alvar Andersson;

från andra kammaren: fru Johansson i Norrköping, herr Nilsson i Göteborg, fröken Höjer, herrar Odhe, Fredriksson, fröken Wetterström, herrar Königson och Larsson i Hedenäset.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
